

September 2011
Nummer 12

Nieuwsbrief

Inhoud

Redactioneel	1
Gezonde bodem voor fruit	1
Wageningen Soil meeting	1
Oproep Bloeiend bedrijf	2
Veldwerkplaats Beekdalen	2
Meer grutto's bij weidebeheer	3
Zilte teelt: onderzoek naar rassen	3
Aardbei op weerbare bodem	4
Bodembreed: duurzaam beheer	4
Agenda, colofon	5

Redactioneel

De belangstelling voor de bodem neemt toe. Een onderdeel van deze grotere belangstelling is bijvoorbeeld de eerste "Wageningen Soil Meeting", een conferentie die van 18 tot 22 september is gehouden en zich richtte op de rol van de bodem bij belangrijke mondiale vraagstukken. Toch is het voor velen moeilijk om echt vat op de bodem te krijgen. Diverse pogingen in deze richting passeren in deze nieuwsbrief de revue. Deze nieuwsbrief behandelt een breed scala aan onderwerpen. De volgende wordt weer een special en geeft een overzicht over initiatieven rond niet kerende grondbewerking.

Jan Bokhorst (LBI)
J.bokhorst@louisbolk.nl

Gezonde bodem voor lekker fruit in de Bommelerwaard

In de Bommelerwaard werkt een Praktijknetwerk van fruittelers aan verdere verduurzaming van hun teelt. Een gezonde bodem onder de bedrijven is daarbij een zeer belangrijk medium voor schoon water en biodiversiteit. Nutriëntenuitspoeling en achteruitgang van de organische stof dienen te worden voorkomen. Dat is niet alleen in het belang van het milieu maar ook in belang van de portemonnee.

De aanpak van het Praktijknetwerk bestaat uit een combinatie van praktijktesten, demonstraties, verdiepingsbijeenkomsten en periodieke fruitteeltcafé's waarin de resultaten breed worden gepresenteerd.

Het gebruik van dierlijke mest in plaats van kunstmest is door de fruittelers onderkend als een interessant perspectief. Het kan bijdragen aan verhoging van het organisch stofgehalte en de kans op uitspoeling, mits goed gedoseerd, is kleiner. Een nabij gelegen melkveebedrijf profileert zich al enige tijd met het scheiden van dierlijke mest in een dunne en dikke fractie, waarbij de laatste geschikt lijkt voor de fruitteelt. Dit veebedrijf doet dan ook mee in het praktijknetwerk Bommelerwaard.

Tijdens een fruitteeltcafé in een boomgaard in Hedel werd de aanwending van de dikke fractie met een aangepaste mestverspreider gedemonstreerd. De aanwezige fruittelers toonden interesse maar hadden nog wel vragen over de fosfaatnormen waarmee ze dan te maken krijgen. In 2012 gaan enkele Praktijknetwerk-telers met het melkveebedrijf in zee.

Voor meer info:
Eric Hees, ehees@clm.nl
0345-470737

Wageningen Soil Meeting

Van 18 tot 22 september 2011 vond in Wageningen de eerste "Wageningen Soil Meeting" plaats. Deze conferentie richtte zich op de belangrijke rol van de bodem rond globale vraagstukken zoals:

Voedselzekerheid, bodemvruchtbaarheid, bodeminformatie, watervraagstukken en het wereldvoedselvraagstuk.

Het is de eerste bodemconferentie van de WUR over toegepaste bodemwetenschap.

Voor meer informatie: zie <http://www.wageningensoilmeeting.wur.nl>

bodem
ACADEMIE

Kenniscentrum voor duurzaam bodembeheer Nummer 12 p. 2

Oproep: Doe mee aan Bloeiend Bedrijf!

Teelt u gewassen die baat hebben bij natuurlijke plaagbeheersing? En wilt u ervaringen opdoen en uitwisselen over het nut van bloemstroken voor natuurlijke plaagbeheersing? Meld u dan nu aan voor Bloeiend Bedrijf, een samenwerkingsverband met dit jaar al ruim 300 akkerbouwers en veehouders met bouwland. Elke deelnemer heeft drie jaar lang aanspraak op 3000EUR vergoeding per jaar voor de aanleg en beheer van akkerranden, bijspijkeren van kennis, aankoop zaaizaad en demonstratie activiteiten.

Het Louis Bolk Instituut, Veelzijdig Boerenland, De Natuurweide en BoerenNatuur helpen u bij de financiële afwikkeling, samenstellen en bestellen van het zaaizaad, en de invulling van studie- en demonstratieactiviteiten. U kunt zich ook aanmelden met uw Agrarische Natuurvereniging. Het is immers het beste om met een lokale groep de activiteiten op te pakken.

Neem voor meer informatie contact op met Merijn Bos, m.bos@louisbolk.nl, tel. 0343-523860 of bezoek de website www.bloeiendbedrijf.nl voor de nieuwsbrief en foto's van de activiteiten van dit jaar.

Veldwerkplaats – Beekdalen

Bodemopbouw, bodemleven en bovengrondse biodiversiteit. bron: CLM

Tijdens deze veldwerkplaats gaan we in op de betekenis van bodemopbouw en bodemleven voor het beheer. Bij het beheer staat de bovengrondse biodiversiteit en de abiotiek meestal centraal. Het bodemleven is via afbraakprocessen echter in hoge mate sturend in het aanbod van nutriënten voor de vegetatie. De gelaagdheid van de bodem in onder andere het humusprofiel verraadt daarbij de activiteit en samenstelling van het bodemleven. De grote variatie in bodemactiviteit en –gelaagdheid over korte afstand draagt in belangrijke mate bij aan de biodiversiteit. Kan het beheer via herstelmaatregelen op deze kennis meeliften om bovengrondse biodiversiteit en natuurdoelen te realiseren? In het naast de kookstudio gelegen (omstreden Natura2000) terrein Groot Zandbrink is de verscheidenheid aan bodemleven en –opbouw over korte afstand fraai te illustreren.

Datum, tijd en locatie: Maandag 3 oktober 2011, 9:30 tot 16:00 uur, start in Leusden. Kijk voor meer informatie en aanmelden op www.wikinatuurbeheer.nl onder 'veldwerkplaatsen'.
bron: CLM

Meer grutto's bij gericht weidebeheer

Wanneer weilanden vogelvriendelijk worden beheerd, komt dat de grutto meetbaar ten goede. Dat concluderen onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen op basis van vier jaar veldstudie in Zuidwest Friesland. Een ei dat is gelegd op boerenland met een hogere grondwaterstand, een bemesting gericht op verschillende kruiden tussen het gras en een latere maaidatum heeft maar liefst 17 keer meer kans om in het volgend voorjaar een volwassen broedvogel op te leveren dan een ei dat is gelegd op gangbaar beheerd, dat wil zeggen intensief gebruikt, hoogproductief boerenland.

De onderzoekers van de afdeling Dierecologie van de Rijksuniversiteit Groningen volgden tussen 2007 en 2010 in totaal 850 paar grutto's op 8.471 ha boerenland in Zuidwest Friesland. Daarvan werd 20% weidevogelvriendelijk beheerd door particuliere boeren en door de natuurbeschermingsorganisaties It FryskeGea en Staatsbosbeheer. Het onderzoek werd uitgevoerd door grutto's van kleurringen te voorzien. Daardoor werden ze op afstand individueel herkenbaar, en kon dus de overleving van kuikens en volwassen vogels van jaar tot jaar worden gevolgd.

Landelijk gaat het nog steeds erg slecht met de gruttopopulatie. Jaarlijks neemt het aantal vogels met meer dan 5% af. Om die afname te stoppen kan het beste worden geïnvesteerd in de periode van de nest- en kuikenoverleving. Eenmaal volwassen vogels lijken zich nog goed te kunnen redden.

Bron: Nieuwsbrief VROM

Zilte teelt: onderzoek naar nieuwe gewassen.

Door zeespiegelstijging wordt verwacht dat in de toekomst wereldwijd steeds meer grond- en oppervlaktewater in kustgebieden zal verzilten. Er is daarom onderzoek opgestart om geschikte gewassen te vinden die geteeld kunnen worden op zilte gronden, zoals zeekool, strandbiet en zomergerst.

Interessante aspecten van dit onderzoek (uitgevoerd door het Louis Bolk Instituut, VU, WUR, Stichting Zilt Perspectief) zijn nieuwe mogelijkheden voor voedselvoorziening, duurzaamheid en gezonde voeding. Verwacht wordt namelijk dat naast de groei en opbrengst ook de smaak van het gewas verandert ten gevolge van zoutgehalte van het water waar het gewas aan wordt blootgesteld. Het project heeft ruim 2 miljoen euro subsidie uit het Waddenfonds toegezegd gekregen. Daarnaast dragen de provincies Friesland en Noord-Holland bij. Het is een uniek samenwerkingsverband tussen praktijkmensen en wetenschappers, met korte lijnen tussen beide groepen. Ook zal veel aan kennisoverdracht worden gedaan via themadagen, een Educatiecentrum voor Klimaat en Zilt Perspectief en een Proeftuin waarin mensen in het juiste seizoen zilte planten kunnen zien groeien en proeven.

Meer informatie: Bart Timmermans, Louis Bolk Instituut

B.timmermans@louisbolk.nl, 0343-523860

Zie ook: <http://www.ziltperspectief.nl/>

Aardbei op weerbare bodem

De aardbeienteelt is een intensieve teelt wat vaak gepaard gaat met een hoge inzet van bestrijdingsmiddelen en meststoffen. Door wetgeving wordt het gebruik van bestrijdingsmiddelen en N en P meststoffen echter beperkt. Dit noodzaakt de telers tot het beter benutten van de biodiversiteit van de bodem. Mogelijke maatregelen tot een betere benutting zijn: toepassing van niet kerende grondbewerking, gebruik van vaste stalmest en compost en toepassing van groenbemesters. Het Louis Bolk Instituut legt uitkomsten van onderzoek naar deze maatregelen vast en communiceert ze met de telers. Verder wordt ondersteunend fundamenteel onderzoek gedaan naar de ziekteverendigheid van de bodems door in een bio-toets de bodem te besmetten en de reactie van de aardbei hierop te volgen. Dit onderzoek wordt nu uitgewerkt. Er worden interessante resultaten verwacht, zoals een relatie tussen de verschillende inspanningen van de telers en de kwaliteit van de bodem.

Meer informatie:
Paul Belder (p.belder@louisbolk.nl) en
Merijn Bos (m.bos@louisbolk.nl)
0343-523860

Bodembreed: duurzaam bodembeheer.

In Belgisch Vlaams Brabant en Limburg en Nederlands Limburg zijn er problemen met bodemverdichting, water- en modderoverlast en uitspoeling van nutriënten. Bovendien is men bevreesd voor mogelijke negatieve gevolgen van klimaatverandering op ecosystemen. LBI is gevraagd om de FAB (Functionele AgroBiodiversiteit) methodiek in te brengen via een literatuurstudie naar duurzaam bodembeheer, een indicatorset voor meten van FAB en een analyse van veldstudies met verschillende vormen van bodembeheer. De eerste resultaten wijzen uit dat niet-kerende grondbewerking leidt tot een iets betere bodemstructuur op zware gronden.

Momenteel worden de gegevens van bodemanalyses, bodemleven en profielkuilbeoordelingen naast elkaar gelegd om verbanden te leggen. De profielkuilbeoordelingen konden rekenen op veel enthousiaste bijval van Vlaamse kant.

Meer informatie:
Paul Belder, Louis Bolk Instituut
p.belder@louisbolk.nl

bodem
ACADEMIE

Agenda

3 november 2011: Informatiedag voor bemestingsadviseurs

Het Masterplan Mineralenmanagement organiseert in Wageningen een informatiedag voor bemestingsadviseurs. Deze dag, bestaande uit workshops, zal in het teken staan van onderzoeksresultaten, nieuwe inzichten, praktische handvatten en andere interessante vraagstukken die relatie houden met het mineralenmanagement in de Nederlandse akkerbouw. Organisatie: DLV Plant. Inlichtingen: H. Brinks. H.Brinks@dlvplant.nl

18 november 2011: Landelijke aaltjesdag

Het Actieplan Aaltjesbeheersing organiseert een landelijke aaltjesdag in Lelystad. Ook dit jaar komen deskundigen bijeen om u te informeren over aaltjesbeheersing in de akkerbouw. Organisatie DLV Plant.

Inlichtingen: B.Aasman@dlvplant.nl

22 november 2011: Cursus bodem- en grondclassificatie

Lees meer over deze eendaagse cursus [hier](#)

29 en 30 November: Symposium Bodem Breed 2011

Bodem Breed is het jaarlijkse bodemcongres voor én door de bodemprofessionals. Bodem Breed wil elk jaar vernieuwend zijn maar ook aandacht besteden aan de dagelijkse en actuele bodempraktijk. Bodem Breed is bedoeld voor de bodemprofessional die actuele informatie en kennis wenst te halen en te brengen die relevant is voor zijn of haar werk en vooral ook wil netwerken.

Zie: www.bodembreed.nl

13 december 2011: Landelijke dag Functionele Agrobiodiversiteit

Deze dag in Bunnik is een must voor ieder die geïnteresseerd is in het thema Agrobiodiversiteit. Veel aandacht ook voor bodembiodiversiteit. Lees [hier](#) de vooraankondiging.

Colofon

Aan deze Nieuwsbrief werkten mee:

Sjef Staps, Jan Bokhorst, Paul Belder, Merijn Bos, Leen Janmaat, Bart Timmermans, Rutger Amons (red.) (LBI),

Anneloes Visser, Hanneke Oosterbaan, Erik Hees en Jenneke van Vliet (CLM).

Partners van de Bodemacademie:

www.louisbolk.nl

www.clm.nl

Meer informatie:

Louis Bolk Instituut, Rutger Amons, Hoofdstraat 24, 3972 LA Driebergen